

Janczak, Julian

"Katalog dokumentów technicznych. Materiały archiwalne", T. 2, oprac. Aleksandra Czarnecka, Bernard Rzezyński, Stanisław Kłys, Poznań 1979 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 25/1, 217-218

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

lowskiemu (1806—1876), Władysławowi Zawadzkiemu (1824—1891), Tadeuszowi Steckiemu (1838—1863).

Bołtarowycz podkreśla wielokrotnie w swej pracy poważny wkład polskich badaczy w poznanie duchowej i materialnej kultury ludu ukraińskiego i uważa, że materiały, jakie zdołali oni zebrać, nie straciły w dużym stopniu do dzisiaj swej wartości. Autorka wyróżnia w polskich badaniach etnograficznych dwa wyraźne nurty: „postępowy” i „reakcyjny”. Do tego ostatniego nurtu zalicza przede wszystkim L. Lubicz Czerwińskiego, W. A. Maciejowskiego, M. Grabowskiego, A. Przędzieckiego oraz częściowo E. Rulikowskiego, zarzucając im między innymi, iż byli przedstawicielami „grabieżczej ideologii polskich klas wyzyskiwaczy” i pisali swe prace z „pozycji szlachecko-klerykalnej” bądź „burżuazyjno-nacjonalistycznej”. W ogóle autorka nie stroni od obfitego rozdawania etykietek różnym badaczom, co nie we wszystkich wypadkach potrafi przekonywująco uzasadnić. W sumie jednak praca jej pokazuje, w jak dużym stopniu istniały związki w zakresie etnografii polskiej i ukraińskiej. Z tego choćby powodu w literaturze poświęconej dziejom naukowych kontaktów polsko-ukraińskich książka Zoriany Bołtarowycz stanowi wielce znaczącą pozycję.

Jerzy Rózewicz
(Warszawa)

Katalog dokumentów technicznych. Materiały archiwalne. T. II. Opracowali: Aleksandra Czarnecka i Bernard Rzczyński, pod kierunkiem Stanisława Kłysa. Poznań 1979, 253 s.

W czwartym numerze ubiegłorocznego „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” zwróciliśmy uwagę na bardzo pożyteczną inicjatywę wydania katalogów archiwalnych materiałów technicznych, podjętą wspólnie przez Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Poznaniu oraz Ośrodek Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej (OINTE) przy Urzędzie Wojewódzkim w Poznaniu¹. Na kolejny, drugi tom omawianego wydawnictwa archiwiści poznańscy nie kazali nam zbyt długo czekać. Wydano go z okazji uroczystości obchodzonego w ubiegłym roku V Tygodnia Archiwów Polskich, w dość okazałym nakładzie 800 egzemplarzy. Pamiętajmy jednak, że krąg potencjalnych odbiorców — praktyków i badaczy — będzie zapewne niemały.

Prezentowany drugi tom publikacji zawiera przede wszystkim dokumentację kartograficzną i projektowo-techniczną, przechowywaną w poznańskim Wojewódzkim Archiwum Państwowym, a znajdującą się w aktach miasta Poznania, rejencji poznańskiej i pilskiej, tutejszego Urzędu Wojewódzkiego i Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej, Namiestnika Rzeszy w Kraju Warty, Komisji Kolonizacyjnej, starostw i wydziałów powiatowych, różnych inspekcji — budowlanych, pracy i przemysłowej, pojedynczych majątków ziemskich czy wreszcie szeregu innych instytucji i urzędów z obszaru Wielkopolski.

Przedstawiona w katalogu dokumentacja pochodzi w XIX i XX w. (aż do lat siedemdziesiątych) i odnosi się do drogownictwa (s. 9—151), kolejnictwa (s. 153—206) oraz badań i poszukiwań geologicznych (s. 207—233) na terenie byłego województwa poznańskiego. W wymienionym dziale pierwszym znajdują się głównie materiały dotyczące dróg (szos), dojazdów do nich, skrzyżowań, mostów, wiaduktów i przepustów drogowych — najstarsze pochodzą jeszcze z początków ubiegłego stulecia. Dział drugi poświęcony jest dokumentacji linii kolejowych, bocznic, rozjazdów, skrzyżowań, stacji — normalno- i wąskotorowych, mostów, wiaduktów i przepustów kolejowych. Najstarsza wymieniona w katalogu mapa kolejowa wykonana została w 1846 r. i dotyczy budowy linii kolejowej ze Stargardu Szczecińskiego do Poznania. Wreszcie w dziale trzecim, najskromniejszym objętościowo, mowa jest o doku-

¹ Zob. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1979 nr 4 s. 849—850.

mentacji związanej z kopalnictwem węgla brunatnego (najstarsza mapa pochodzi z 1877 r.²), kruszywa naturalnego, gliny, ilów, wapieni, pyłów kwarcowych, żwirów, piasków, z poszukiwaniami na obszarze Wielkopolski ropy naftowej (już w 1889 r.) i innymi wierceniami geologicznymi; obfite są tu także materiały o cegielniach.

Korzystanie z katalogu ułatwia niezmiernie indeks nazw geograficznych (blisko 1100 hasel) — zgodny z istniejącym obecnie podziałem administracyjnym, co ma spore znaczenie dla praktyków, tudzież indeks rzeczowy, zawierający prawie 260 hasel, którego nie było w tomie pierwszym.

Na prezentowaną w omawianej publikacji dokumentację składają się w pierwszym rzędzie różne archiwalne mapy, plany, szkice, rysunki, wykresy, przekroje itp. Łącznie katalog wymienia 1385 pozycji, z tego znaczna większość — bo aż 920 — przypada na drogownictwo, 291 pozycji dotyczy kolejnictwa, a jedynie 174 pozycje stanowią materiały o badaniach i poszukiwaniach geologicznych. Pozycje posiadają kolejne numery, które znacznie przyspieszają wynotowywanie interesujących badacza materiałów.

Sądząc po tempie w jakim ukazały się dwa pierwsze tomy, liczne grono odbiorców otrzyma chyba dość szybko kolejne części tego wydawnictwa, tak bardzo przydatnego w codziennej pracy, zarówno biur projektowych czy przedsiębiorstw wykonawczych, jak i ośrodków badawczych, zwłaszcza zaś — choć nie tylko — zajmujących się historią techniki.

Jullan Janczak
(Wrocław)

² Na s. 233 chyba błędnie figuruje rok 1817. Zob. s. 7 katalogu.